

Putinin perintö

Venäjä on päätyntynyt monipuoluevaalien ja suoran presidentinvaalin kautta presidentin johtamaksi yhden puolueen järjestelmäksi, jossa opposition roolina on esittää kuvitteellista vallan vaihtoehtoa. Tätä kirjoitettaessa presidentti Putinin seuraajan nimi ei vielä ole keskusvaalilautakunnan vahvistama, mutta silti jo nyt on kaikkien tiedossa, että hän on Dmitri Medvedev. Tämä kertoo paljon Venäjän poliittisesta kulttuurista: suurelle enemmistölle riittää, että maassa säilyy vakaus ja vauraampaa elämää lupaava talouskasvu jatkuu.

Tässä saattaa piillä myös osaselitys sille, miksi talousbuumin synnyttämä keskiluokka ei ole ”ideologian oppien” mukaisesti ryhtynyt Venäjän demokratisoimisen moottoriksi – ainakaan vielä. Hallitsevan puolueen Yhtenäisen Venäjän, tulevan presidentin Dmitri Medvedevin ja hänen pääministeriehdokkaansa Vladimir Putinin kansansuosio on todellinen ja häkellyttävän suuri.

Vaikka tilanne on puoluekentän osalta erikoinen, on hyvä huomata, että myös monessa muussa maassa presidenttien suosiolukemat yltyvät 60–70 prosenttiin. Presidentti Kekkonen paistatteli lähes kaksikymmentä vuotta kansansuosikkina ja istuva presidentti Tarja Halonen kerää säännöllisesti ”venäläiset” suosiolukemat.

On kuitenkin lisättävä, että Venäjän presidentinvaaleja – vaalikamppailusta ilman julkista keskustelua ei oikein voi puhua – ja tapaa, jolla Yhtenäinen Venäjä -puolue on johtavan asemansa hankkinut, ei voi parhaalla tahdollakaan kuvata reiluksi, jos mittarina pidetään puolueiden ja ehdokkaiden käytettävissä olleita resursseja ja heidän saamaansa medianäkyvyyttä. Yhtenäinen Venäjä ja presidentin hallinto ovat käyttäneet

hallinnon resursseja ja valtamediaa sumeilematta hyväkseen. Keinoihin ovat kuuluneet mm. ihmisten painostaminen liittymään Yhtenäinen Venäjä -puolueen jäseneksi ja äänestämään sitä vaaleissa sekä viranomaisten toimet oppositiopuolueiden ja ehdokkaiden toiminnan ja vaaleihin osallistumisen vaikeuttamiseksi. Useat oppositiopuolueet ovat toistuvasti syyttäneet vaaleissa tapahtuneen vakavia vaalirikkomuksia. Myös ETYJ:n vaalitarkkailijat ovat kiinnittäneet ongelmiin huomiota.

Uusi hälyttävä tapahtuma on Pietarin Eurooppalaisen Yliopiston kohtelu. Putinin hallinto ja Yhtenäinen Venäjä käynnistivät viime vuoden lopulla hyökkäyksen yliopistoa vastaan ja päättivät samaan aikaan sulkea British Councilin toimistot Pietarissa ja Jekaterinburgissa. Yliopistoa syytettiin lännen ”agenttina” toimimisesta, koska se toteutti EU-rahoitteista kolmivuotista vaalikoulutusprojektia. Hyökkäyksen seurauksena yliopiston johto katsoi viisaimmaksi lakkauttaa projektin vuoden alussa, mutta silti jo maaliskuussa yliopiston tilat suljettiin paloturvallisuuden vedoten. Yliopiston piirissä toimenpide on nähty hyökkäyksenä riippumatonta ja kriittistä humanistista ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta ja yhteiskunnallista ajattelua vastaan. Niin kuin useissa muissakin tämänkaltaisissa tapauksissa, operaatio on toteutettu soveltamalla valikoivaa lainkäyttöä. Tällä kertaa välineeksi otettiin paloturvallisuusmääräysten noudattamatta jättäminen. On ironista, että Pietarista uransa aloittanut Medvedev on presidentinvaalipuheissaan korostanut välttämättömyyttä päästä eroon juuri tällaisesta viranomaismielivallasta.

Tilanne on lännelle hämmentävä, sillä vastoin 1990-luvun kuherruskauden odotuksia Venäjästä ei tullutkaan ”meidän kaltaistamme” valtiota. Sen sijaan se on palannut maailman näyttämölle sekä kilpailijana että lännelle ohittamattomana, omat intressinsä määrittävänä yhteistyökumppanina. Tämän seurauksena on alettu puhua jopa paluusta kylmän sodan aikaiseen tilanteeseen. Viimeksi näin tapahtui kun ETYJ:n vaalitarkkailua hoitava ODIHR toimisto ei päässyt Venäjän kanssa sopimukseen vaalitarkkailun edellytyksistä ETYJ:n puheenjohtajamaa Suomen ponnistelusta huolimatta.

Puhe kylmän sodan paluusta on kuitenkin historian mystifointia nykyisiin tarpeisiin ja siinä unohtuu usein se, mikä kylmässä sodassa todella oli olennaista. Sen pahimpia piirteitä eivät missään tapauksessa olleet valtioiden välisistä ristiriidoista neuvottelemisen tai välttämättömyys löytää kompromisseja niihin. Päinvastoin, kylmä sota oli juuri siksi kylmä, etteivät ristiriidat ja kilpailu päässeet kärjistymään neuvottelujen ja kompromissien vuoksi kuumaksi sodaksi. Tässä myös ETYJ:n kaltaisilla, kaikki keskeiset toimijat yhteiselle foorumille kokoavilla järjestöillä oli ja ilmeisesti voisi vieläkin olla oma arvonsa.

On traaginen väärinymmärrys, jos kuvitellaan että kylmän sodan loppuminen olisi merkinnyt kilpailun ja intressiristiriitojen loppumista maailmassa tai edes Euroopassa. Vaikka länsi voitti kylmän sodan, ei se silti synnyttänyt Eurooppaan ristiriidatonta järjestelmää. Tähän EU on liian moniaineksinen. Venäjä taas on liian iso ja tällä haavaa myös liian suurten sisäisten haasteiden edessä voidakseen soljahtaa sujuvasti EU:n pelinsääntöjen muottiin, jäsenyydestä puhumattakaan.

Ja toisaalta taloudellisesti Venäjällä menee paremmin kuin kertaakaan sitten Neuvostoliiton romahduksen. BKT on ohittanut Neuvostoliiton aikaisen tason ja maan talouden ennakoitaan jatkavan kasvua kohisten myös lähivuodet. Tämän vuoksi Venäjällä on resursseja suunnitella myös tulevaisuuttaan, josta Putinin maaliskuun puolivälin linjapuhe oli esimerkki.

Puheen avainsanoja olivat talouden modernisointi ja monipuolistaminen sekä realistinen havainto siitä, että nyky-Venäjä on monessa suhteessa vielä kehitysmaiden kaltainen, taloutensa rakenteiden puolesta yksipuolisesti raaka-aineista elävä ja suurten tuloerojen yhteiskunta.

Putinin-Medvedevin johdolla Venäjä aikoo luoda laajan, modernia yhteiskuntaa luonnehtivan keskiluokan ja pienentää nykyisiä 15-kertaisia tuloerojaan huomattavasti. Tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä noin 60–70 prosenttia väestöstä kuuluisi keskiluokkaan. Keinoina ovat tuotantorakenteen monipuolistamisen lisäksi panostus inhimilliseen pääomaan, koulutukseen, terveydenhuoltoon, eliniän pidentämiseen ja syntyvyyden lisäämiseen.

Venäjän kehityksen esteiksi tuleva pääministeri Putin luki myös alhaisen tuottavuuden. Putinin perestroikaan kuuluu tuottavuuden parantaminen peräti nelinkertaiseksi vuoteen 2020 mennessä sekä valtion ja yksityisyriyten panostusta yhdistelevän innovaatiojärjestelmän luominen.

Putinin suuri missio voidaan kiteyttää siten, että presidentti Putin jätti perinnökseen pääministeri Putinille tehtävän, jota Venäjän hallitsijat ovat yrittäneet eri opein toteuttaa Pietari Suuresta lähtien: valtion modernisoinnin ja lännen kehityksen tavoittamisen. Ironista vain on, että tämän mission toteuttaminen on saanut jälleen muodon, jossa tavoitellaan jotain sellaista mikä samaan aikaan torjutaan ja kielletään.

Helsingissä 19.3.2008

Markku Kangaspuuro